

УДК 378.145

**ON THE QUESTION OF FORMING FOREIGN-LANGUAGE
COMMUNICATIVE COMPETENCE OF NON-PHILOLOGICAL TRAINING
PROFILE STUDENTS**

**ЩОДО ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У СТУДЕНТІВ НЕЛІНГВІСТИЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАКЛАДІВ ІЩОЇ ОСВІТИ**

Ridel T. M. / Рідель Т.М.

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor / к. пед. наук, доцент

кафедри іноземних мов

0000-0002-6980-7975

Kurychenko T. O. / Кириченко Т.О.

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor / к. екон. наук, доцент

кафедри іноземних мов

0000-0002-9160-2124

Sumy National Agrarian University, Sumy, Herasyta Kondratieva Str., 160, 40021

Сумський національний аграрний університет, вул.Герасима Кондратьєва, 160, 40021

Анотація. В роботі розглядається якість підготовки фахівця як найважливіший компонент багатовимірної системної характеристики якості сучасної професійної освіти. Розглянуто показники якості випускника технічних спеціальностей ЗВО, серед яких виділено професійну компетентність. Запропоновано огляд сторін професійної компетентності. Компетентнісний підхід проголошено як один із важливих концептуальних положень освіти. Визначено, що при вивченні предмету «Іноземна мова» основне місце займає реалізація практичних цілей, що полягає у формуванні комунікативної компетенції. Надано визначення компетенції та компетентності. Поняття «комунікативна

компетенція» досить ємне та багатогранне. Воно включає і низку інших компетенцій, до яких належать: лінгвістична (мовна), соціолінгвістична, соціокультурна, навчальна, дискурсивна та компенсаторна компетенції. Зроблено висновок, що навчання студентів немовних спеціальностей ЗВО іноземномовному професійному спілкуванню сприяє формуванню професійної компетентності фахівців. Метою професійного навчання визначено формування творчого потенціалу розвитку, вдосконалення особистості та професійних компетентностей у майбутньому.

Ключові слова: професійна комунікативна компетентність, нелінгвістичний ЗВО, компетентнісний підхід, іноземна мова, фактори формування готовності до іноземномовного спілкування.

Вступ.

Сучасні умови мають значний вплив на всі сфери соціального життя людства, висуваючи нові вимоги до освітнього процесу. У Національній доктрині розвитку освіти проголошено, що метою державної політики є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України [3]. Держава повинна забезпечувати «підготовку кваліфікованих кадрів, здатних до

творчої праці, професійного розвитку, освоєння та впровадження наукомістких й інформаційних технологій, конкурентоспроможних на ринку праці». Більшість вітчизняних учених розглядають якість сучасної професійної освіти як багатовимірну системну характеристику, в якій якість результату, а саме якість підготовки фахівця, розглядається як найважливіший компонент цієї характеристики. Під якість результату при цьому прийнято розуміти відповідність професійної підготовки випускника закладу вищої освіти (ЗВО) сучасним нормам та тенденціям.

Основна частина.

Серед показників якості випускника технічних спеціальностей ЗВО - рівень розвитку особистості та інженерна професійна компетентність. З низки сторін професійної компетентності можна виділити таке:

1. Актуальна кваліфікованість (знання, вміння та навички з професійної галузі), можливості продуктивного володіння

новими інформаційними технологіями тощо.

2. Когнітивна готовність (уміння на діяльнісному рівні освоювати нові знання, нові технології, вміння вчитися та вчити інших тощо).

3. Комунікативна підготовленість, володіння рідною та іноземною мовами, володіння комунікативною технологією тощо.

4. Креативна підготовленість (здатність до пошуку важливо нових підходів до вирішення відомих завдань чи постановка та вирішення принципово нових завдань).

5. Розуміння тенденцій та основних напрямів розвитку професійної галузі.

6. Усвідомлене позитивне ставлення до інженерної діяльності.

7. Стійкі та ті, що розвиваються, професійно значущі особистісні якості, такі як відповідальність, цілеспрямованість, вимогливість тощо.

Затребуваність тієї чи іншої якості професійної компетентності визначається багатьма факторами: видом трудової діяльності, стажем тощо.

Компетентнісний підхід проголошується як один із важливих концептуальних положень освіти. Він передбачає пріоритетні орієнтації на цілі - вектори освіти - навчання, самовизначення, самоактуалізація, соціалізація та розвиток індивідуальності. Компетентності мають дієвий практико-орієнтований характер, тобто компетентності - це сукупність знань у дії. Сьогодні комунікативна компетентність сприймається як система внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної комунікації у певному колі ситуацій особистісної взаємодії. У процесі спілкування забезпечується єдність людей, налагоджується взаєморозуміння та узгодженість дій, вчинків, поведінки, формуються якості людини як суб'єкта культури, пізнання, праці. У навчальних планах дедалі більше місця відводиться комунікативним дисциплінам, та й загалом у сучасному українському суспільстві дедалі більше значення починає надаватися ефективності міжособистісного спілкування, культурі

комунікації, отже посилюється потреба у комунікативно-грамотній особистості. Метою будь-якої професійної освіти є досягнення майбутнім спеціалістом високого рівня професійної компетентності. Але для того, щоб ця мета була реалізована, щоб можна було ефективно формувати професійну культуру, необхідна наявність адекватної підготовки у ЗВО.

У даний час є загально визнаним, що традиційне розуміння вищої професійної освіти як засвоєння певної суми знань, заснованої на викладанні фіксованих предметів є явно недостатнім для підготовки спеціалістів. Це стосується усіх спеціальностей, у тому числі і так званих інженерних. Основою освіти майбутнього інженера має стати не так освоєння окремих тем навчальних предметів, як розвиток мислення. Знання та методи пізнання, а також діяльності необхідно поєднувати в органічну цілісність. Все це ставить завдання включення до вимог до змісту та рівня підготовки інженерів питання формування методологічної культури,

що містить методи пізнавальної, професійної, комунікативної та аксіологічної діяльності. Відповідно до такого підходу змінюється, як наслідок, і розуміння кінцевого результату навчання іноземної мови студентів немовних спеціальностей.

Як і під час навчання інших навчальних предметів, навчання іноземній мові в немовному ЗВО переслідує практичні, загальноосвітні, виховні та розвиваючі цілі. Однак предмет «Іноземна мова» значно відрізняється від інших, оскільки основне місце при його вивченні займає реалізація практичних цілей, у процесі досягнення яких здійснюється досягнення решти. Крім того, практична мета в навчанні іноземних мов студентів немовних спеціальностей полягає у формуванні комунікативної компетенції, іншими способами - формуванні здатності спілкуватися з представниками тієї країни, мова якої вивчається. Поняття «компетенція» представлено сукупністю взаємозалежних якостей особистості

(знань, умінь, навичок, способів діяльності), що висуваються до певного кола предметів і процесів і необхідних, щоб якісно, продуктивно діяти відносно них. Іншими словами, під компетенцією розуміється наперед задана вимога до освітньої підготовки студента, а під компетентністю - вже утверджена його особистісна якість і мінімальний досвід стосовно діяльності в заданій сфері. Компетентність передбачає мінімальний досвід застосування компетенцій. Поняття «комунікативна компетенція» досить ємне та багатогранне. Воно включає і низку інших компетенцій, до яких належать: лінгвістична (мовна), соціолінгвістична, соціокультурна, навчальна, дискурсивна та компенсаторна компетенції. Говорячи про комунікативну компетенцію у студентів, які вивчають іноземну мову на немовних факультетах ЗВО, доцільно говорити про можливість та необхідність формування навчальної, мовної, соціолінгвістичної, соціокультурної та компенсаторної компетенцій, як основних складових у

процесі формування комунікативної компетенції. Формування мовної компетенції при цьому має бути спрямовано на розвиток уміння користуватися мовним матеріалом у процесі отримання певної інформації під час міжкультурного спілкування. Наявність соціолінгвістичної компетенції у студентів немовних спеціальностей ЗВО має на увазі уміння користуватися реаліями, особливими мовними зворотами, специфічними правилами мовного спілкування, характерними для країн мови, що вивчається. У свою чергу, соціокультурна компетенція визначається знанням соціокультурних особливостей країн мови, що вивчається. Навчальну компетенцію формують такі уміння, як уміння працювати зі словником, довідковою літературою тощо. Особливе місце в системі формування комунікативної компетенції у студентів немовних спеціальностей займає компенсаторна компетенція, при цьому мається на увазі така ситуація, коли студента здатен

вирішувати поставлені комунікативні завдання різної складності з використанням обмежених мовленнєвих засобів, за умови, що розвиток кожного виду мовленнєвої діяльності буде комунікативно достатнім.

Формування іншомовної професійної комунікативної компетенції потребує зміни змісту, структури та технології навчання іноземної мови для спеціальних професійних цілей, спонукає методистів, технологів, лінгвістів до інтенсивних досліджень. Перехід від мови як «суми граматики та лексики» до практичного використання її фахівцями різних профілів стверджує як основний проблемно-комунікативний метод навчання, в основі якого лежить орієнтація на професійну комунікацію, яка стала об'єктивною соціальною потребою для мільйонів інженерів, науковців, економістів. Поліпшенню якості навчання іноземної мови, формуванню готовності до іншомовного спілкування студентів немовних спеціальностей сприяє низка факторів:

- підвищення статусу предмета «Іноземна мова», внесення його до державного освітнього стандарту як обов'язкового;
- профілізація української освіти, спрямована на реалізацію державного освітнього стандарту з урахуванням профілю ЗВО;
- використання в навчальному процесі поряд з обов'язковими програмами, які диктуються стандартами освіти, факультативних, авторських програм.

Можна з упевненістю сказати, що сьогодні мова із спеціальності перетворюється на мову для спеціальності. Найкращі результати у процесі формування комунікативних умінь студента дає використання сприятливого психологічного клімату на заняттях, створення позитивної мотивації студентів до вивчення іноземної мови. На заняттях, що проводяться викладачами кафедри іноземних мов, передбачається проведення дискусій, ділових ігор тощо. Реалізувати вміння та навички, здобуті на практичних заняттях у своїй групі,

студенти можуть на щорічних науково-практичних конференціях, що проводяться у рамках «Днів науки СНАУ». Крім цього студенти беруть активну участь у роботі «English Speaking Club», що також дає прекрасні можливості для формування комунікативних умінь у студентів. Навички та вміння, що набуваються в ході такого спілкування, - це точний, грамотний виклад своїх думок в усній та письмовій формах, володіння різними методами викладу матеріалу в усному виступі тощо.

Висновки.

Таким чином, навчання студентів немовних спеціальностей ЗВО іншомовному професійному спілкуванню сприяє формуванню професійної компетентності фахівців, при цьому визначається перелік необхідних компетенцій та приймається показник їх сформованості, сформульовані цілі та завдання, зміст та принципи навчання, розроблено методикку навчання іншомовному професійному спілкуванню на основі діяльнісного, особистісно-

орієнтованого, проблемно-орієнтованого підходів із застосуванням комунікативного методу, методу проектів та інших. Мета професійного навчання орієнтована не лише на становлення базових компетентностей майбутнього фахівця до виконання ним нормативної діяльності у межах своєї компетенції, а й на формування творчого потенціалу розвитку, вдосконалення особистості та професійних компетентностей у майбутньому.

Література:

- 1. Андрейко Я. В. Іншомовна професійна комунікативна компетенція // Пед. науки : збірник наукових праць, 2013. – Вип. 63. – С. 238–241.*
- 2. Боднар С. В. Когнітивний підхід до формування англомовної лексичної компетентності студентів економічних спеціальностей // Наука і освіта: науково-практичний журнал. – Одеса: Південний науковий центр НАПН України, 2014. – №10/СХХVII. – С. 34–38.*

3. Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті.

https://ips.ligazakon.net/document/view/U347_02?an=291

4. Черемська О. Формування мовної і комунікативної компетенції мовної особистості у вищій школі. – Вища освіта, 2010. – № 2. – С. 63–72.

Abstract. The work examines the quality of specialist training as the most important component of the multidimensional system characteristics of the quality of modern professional education. The indicators of the quality of a graduate of technical specialties of higher education institutions are considered, among which professional competence is highlighted. An overview of the aspects of professional competence is offered. The competence approach is declared as one of the important conceptual provisions of education. It is determined that in the course of studying the subject "Foreign language" the main place is occupied by the implementation of practical goals, which consists in the formation of communicative competence. The definition of competence and competency is given. The concept of "communicative competence" is quite capacious and multifaceted. It contains a number of other competencies, which include: linguistic (language), sociolinguistic, sociocultural, educational, discursive and compensatory competencies. It is concluded that the training of non-philological profile students of higher education institutions in the sphere of foreign language professional communication contributes to the formation of

professional competence of specialists. The purpose of professional training is the formation of creative development potential, improvement of personality and professional competences in the future.

Key words: professional communicative competence, non-philological profile higher educational institution, competence approach, foreign language, factors of formation of readiness for foreign language communication.

Стаття надіслана: 06.03.2023 р.

© Рідель Т.М. Кириченко Т.О.